

## ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ІСПАНІЇ У 1960-80-х рр.

*У статті здійснюється аналіз досвіду професійної підготовки соціальних педагогів в Іспанії у 1960-80-х рр. Автор розкриває умови організації навчального процесу в окремих установах – центрах підготовки спеціальних педагогів в Іспанії у 1960-80-х рр.*

**Ключові слова:** професійна підготовка, соціальний педагог, спеціальний педагог, соціокультурний аніматор.

### Постановка проблеми

Досвід професійної підготовки соціальних педагогів в Іспанії – одна з граней європейської мозаїки сучасного освітологічного простору. З початку ХХ ст. в Іспанії здійснювалося становлення наукової соціально-педагогічної школи, з 1940-х рр. обговорювалися ідеї запровадження професії спеціального (соціального) педагога. У 1960-80-х рр. була сформована інфраструктура професійної підготовки педагогічних кадрів для роботи з різними групами дітей, насамперед з тими, що мають функціональні обмеження, психопатологічні ускладнення, та іншими. Діяльність центрів підготовки спеціальних педагогів та соціокультурних аніматорів у 1970-80-х рр. стала потужною базою для вироблення підходів та організації освітнього процесу за напрямом соціального виховання в умовах університетської освіти в Іспанії у подальшому.

Вивчення європейського досвіду професіоналізації й освіти соціальних педагогів привертає останнім часом увагу українських дослідників. У науково-педагогічній літературі проблема професійної підготовки соціальних педагогів представлена у роботах В. Бочарової, В. Сидорова, А. Ляшенка, І. Миговича, Г. Поповича, Є. Холостової та інших авторів. У дисертаційному дослідженні С.Когут "Система професійної підготовки соціального педагога у вищих навчальних закладах освіти України і Польщі (порівняльний аналіз)" (2005 р.) визначено умови удосконалення системи професійної підготовки соціального педагога в Україні. У наукових роботах "Професійна підготовка соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини" (2008 р.) О. Пришляк, "Професійна підготовка соціальних педагогів в Австрії" О. Павлішак (2008 р.) здійснено аналіз досвіду підготовки соціальних педагогів в окремих європейських країнах, його порівняння з особливостями функціонування вітчизняної системи соціально-педагогічної освіти.

Окремі аспекти проблеми соціально-педагогічної освіти в Іспанії досліджували вітчизняні науковці В. Домніч (традиції виховання в народній педагогіці Іспанії), З. Янішевська (педагогічні засади та практика сімейного виховання в сучасній Іспанії), Н. Лавриченко (комплексний підхід до загальноосвітньої та професійної підготовки учнів старшого шкільного віку в країнах Західної Європи), О. Локшина (зміст шкільної освіти у країнах Європейського Союзу), В. Припотень (національні проблеми та зарубіжний досвід професійної освіти та профорієнтації молоді), Л. Щербак (професійна освіта на виробництві в Іспанії) та інші.

**Мета статті** – охарактеризувати досвід професійної підготовки соціальних педагогів в Іспанії у 1960-80-х рр., розкрити умови організації навчального процесу в окремих установах, які здійснювали професійну підготовку спеціальних педагогів в Іспанії у 1960-80-х рр.

### Аналіз проблеми

Після Другої світової війни в умовах розбудови європейської інтеграційної політики і закладання у підвалини суспільного життя конституційного принципу соціальної держави актуальною виявилася проблема соціального та правового захисту дітей та молоді. Наприкінці 1940-х рр. відділення зі справ культури французького офісу Верховного комісару у Німеччині доручило суспільним діячам Х. Етену (Нідерланди), Г. Жубрелю (Франція) та К. Герінгеру (Німеччина) організувати міжнародну зустріч з проблем освіти та виховання дітей, які зіткнулися з горем, виявилися безпритульними та осиротілими. У квітні 1948 р. у місті Бад-Дюркхайм така зустріч відбулася насамперед з метою встановлення францусько-німецького співробітництва у галузі соціальної опіки дітей та молоді післявоєнного часу. Відтоді міжнародні зустрічі і конгреси з проблем освіти і виховання дітей та молоді, які потрапили у складні життєві ситуації, проходили систематично.

У березні 1951 р. на четвертій міжнародній зустрічі у Фрайбург-ім-Брайсгау було засновано Міжнародну асоціацію педагогів для роботи з неадаптованою молоддю *Association Internationale des Educateurs de Jeunes Inadaptés (AIEJI)* [2, с. 196].

Ідея "нової соціальної професії" – спеціального (соціального) педагога для роботи з дітьми, які мають функціональні обмеження, проблеми психологічного характеру, знайшла живий відгук серед педагогів-практиків Іспанії. З 1940-х рр. Х. Пікер *Jose Piquer* у Барселоні та І. Арналь *Isabel Arnal* у Мадриді одними з

перших активно закликали громадськість до розв'язання проблеми. Керуючи лабораторією психотехніки Опікунського суду неповнолітніх у Барселоні, Х.Пікер відзначав важливість професійної підготовки саме спеціального (соціального) педагога, який володіє множинним психопедагогічним інструментарієм для спрямування розвитку дитини у складних життєвих ситуаціях. "Ключ до вирішення проблеми реадaptaції – саме у діяльності педагогів, здатних відновлювати емоційну рівновагу, втрачену дитиною. Для того необхідна глибинна виховна дія, заснована на любові, віддачі, прикладі, спільності життя, і достатня професійна підготовка, що дає можливість застосовувати педагогічні засоби з метою створення середовища, найбільш привабливого для розвитку дитини", – стверджував він [2, с.234].

Пропозиції Х.Пікера знайшли відображення у висновках Першого Національного конгресу з педагогіки у Барселоні 1955 р., присвяченому професійній підготовці викладачів.

Інша суспільна діячка, експерт Міжнародної католицької комісії з проблем дітей І. Арналь у публікаціях "Підготовка педагогів для роботи з неадаптованими дітьми у Франції" (1959), "Підготовка педагогів для роботи з дезадаптованою молоддю у Німеччині" (1964) та інших відзначала необхідність використання потужного зарубіжного досвіду у процесі розбудови професійної підготовки спеціальних педагогів в Іспанії.

Розвиток системи соціального виховання в іспанському суспільстві був зумовлений суспільно-політичними та ідеологічними факторами. До середини 1970-х рр. соціальне виховання молоді здійснювалося в умовах панування ідеології франкістського режиму (під проводом організацій – Молодіжний фронт *Frente de Juventudes*, Жіноча організація *Seccion Femenina*, Іспанська молодіжна організація *Organizacion Juvenil Espanola* та інших), лише окремі спроби відступити від офіційної лінії виявилися наприкінці 1960-х рр. у створенні Центру підготовки спеціальних педагогів у Барселоні *el Centro de Formacion de Educadores Especializados de Barcelona* (1969), мережі сільських шкіл *Escuelas Campesinas (Barco de Avila)* та інших [1, с. 22].

Перший центр підготовки спеціальних педагогів в Іспанії був відкритий у Барселоні у 1969 р. під патронуванням Депутації міста за прикладом французьких організацій. Одним з фундаторів центру був А.Хулія *Antoni Julia*, який навчався у Педагогічному інституті Тулузи.

У барселонському центрі здійснювали професійну підготовку спеціальних педагогів за п'ятьма напрямками: – для роботи з розумово відсталими дітьми; – з дітьми, які мають фізичні вади; – для роботи з психопатологічними проблемами особистості; – для корекційної діяльності певних функцій особистості людини; – для анімаційної діяльності у групах [2, с. 248].

У програмних документах організації були визначені вимоги до спеціального педагога, зокрема стверджувалося, що спеціальний педагог повинен мати здібності емпатії, співпереживання, урівноваженості, експресивні уміння, а також володіти психолого-педагогічним інструментарієм з метою розуміння процесу соціального виховання, диференціювання свідомого й несвідомого, інтерпретування досвіду повсякденного життя вихованців, розв'язання конфліктів та інші якості [2, с. 255].

Навчання майбутніх спеціальних педагогів у барселонському центрі було організовано у 2 цикли: базова підготовка та спеціалізована. На базову підготовку відводилося 125 годин навчального навантаження, передбачалося освоєння загальної психології (22 год.), диференційної психології (26 год.), педіатрії (26 год.), педагогіки та прикладної дидактики (20 год.), соціальної психології та соціології (15 год.), професійної деонтології (6 год.), прикладної статистики (10 год.). Спеціалізована підготовка була розрахована на 175 годин навчального навантаження і включала вивчення терапевтичної педагогіки (40 год.), спеціальних технологій терапевтичної педагогіки (20 год.), психопатології (24 год.), психодіагностики (16 год.), диференційної вікової психології (8 год.), релігійного виховання (12 год.), шкільної організації та законодавства (10 год.), сімейного виховання (8 год.), професійної орієнтації (15 год.), мови (16 год.), фізичного виховання (6 год.). 300 годин навчального навантаження було відведено для проходження неперервної практики у класах з дітьми, які мають функціональні обмеження [4, с.11].

Центр підготовки спеціальних педагогів у Барселоні функціонував до 1980 р. Відкрита у наступному році Школа спеціальних педагогів *Flor de Maig* під проводом Ф.Герая *Faustino Guerau* стала фактичною спадкоємицею традицій барселонського центру.

Генезис сучасного реформування загальної та професійної освіти в Іспанії відбувається з кінця франкістського періоду (з середини 1970-х рр.), коли інтеграція країни у систему відносин з індустріальною Європою викликала необхідність оновлення традиційної системи освіти за провідними західноєвропейськими зразками. Універсальні тенденції світового педагогічного процесу отримують тут своєрідне втілення, наповнюються конкретним змістом, який відображає багатонаціональний, полімовний, соціально різномірний характер іспанського суспільства, його культуру і традиції.

В університетській освіті з 1970-х рр. відбувається консолідація навчальних програм з підготовки соціальних (спеціальних) педагогів. Значна увага відводилася проблемам соціально-педагогічної роботи з дітьми, неповнолітніми правопорушниками і з молоддю, яка зіткнулася з проблемами наркотичної залежності. Після університетської реформи 1983 р. було розширено напрями підготовки соціальних педагогів, насамперед запроваджено три спеціалізації – неформальна освіта; освіта дорослих; соціальне включення дезадаптованих осіб і осіб, які мають функціональні обмеження.

1970-80-і рр. дослідниця розвитку соціальної педагогіки в Іспанії С. Торіо-Лопес називає періодом розквіту [3, с.42]. Насамперед значний внесок у розвиток теорії і практики соціальної педагогіки в Іспанії

здійснювали центри підготовки спеціальних педагогів (*los Centros de Formación de Educadores Especializados*) для роботи з дезадаптованою молоддю, з дітьми і підлітками, які зіткнулися з психологічними складнощами. Водночас у країні були організовані центри підготовки соціокультурних аніматорів (*los Centros de formación de animadores socioculturales*) – у Мадриді (*Escuela Publica de Animacion y Educacion en el Tiempo Libre Infantil y Juvenil*), Барселоні (*Flor de Maig*), Валенсії (*Escuela Luis Amigo*), підтримані церквою, а пізніше місцевою адміністрацією. Соціальні педагоги, які здобували у них освіту, у подальшому працювали з дітьми і молоддю у позашкільний час. З 1972 р. функціонувала Професійна асоціація спеціальних педагогів Каталонії. Фактично практика соціальної педагогіки 1970-80-х рр. в Іспанії являла собою "педагогіку терміновості" ("скриньку кравця"), призначену долати труднощі, не розв'язані школою.

### **Висновки**

Після Другої світової війни розв'язання міжнародної проблеми соціального і правового захисту дітей та молоді стало поштовхом до актуалізації процесу професійної підготовки соціальних педагогів – кадрів, які мають фундаментальні знання з педагогіки, психопатології, спеціальних технологій терапевтичної педагогіки, володіють повноцінним психолого-педагогічним професійним інструментарієм ресоціалізації особистості людини. З 1960-х рр. в Іспанії за прикладом французьких установ і з використанням їх досвіду створювалися центри професійної підготовки спеціальних (соціальних) педагогів та соціокультурних аніматорів, професійні асоціації соціальних педагогів. Саме їх діяльність у 1970-80-х рр. стала платформою для розбудови освітнього процесу за напрямом соціального виховання та соціальної педагогіки в умовах університетської освіти в Іспанії у подальшому.

### **Використані джерела**

1. Fernandez Gutierrez, A. (2010) La intervencion socioeducativa como proceso de investigacion. Una experiencia de reflexion-accion en Centros de Menores. – Valencia, Nau Llibres. – 175 p.
2. Nunez-Perez, V. (1988) Modelos educativos: inscripcion y efectos. – Universidad Central de Barcelona, Facultad de Pedagogia. – 278 p.
3. Torío-López S. Evolución y desarrollo de la pedagogía social en España. Hacia una pedagogía social en construcción. – Estudios sobre Educación, 2006, 10, pp. 37-54.
4. Planella J. Retrospectivas de la educaciyn social: 1945-1992 // Quaderns d'Animaciyn i Educaciyn Social. Revista semestral para animadoras socioculturales y educadoras sociales. – N6. – Julio de 2007. – Edita: Mario Vichu. – pp. 3-18.

*Zaichenko N.*

### **PROFESSIONAL TRAINING OF THE SOCIAL TUTORS IN SPAIN IN THE 1960-80s**

*The experience of the professional training of the social tutors in Spain in the 1960-80s years has been analyzed in the article. Author reveals the organizational conditions of educational process in particular institutions for special tutors' professional training in Spain in the 1960-80 s years.*

**Key words:** *professional training, social tutor, special tutor, social and cultural animator.*

*Стаття надійшла до редакції 15.05.2013*